

XIX.

SZIGVART KLAŠTROMI TÖRTENETE.

Fordított Némethöl Magyarra

BARTZAFALVI SZABÓ DÁVID

ÁLTAL.

Nyomtatódott Pofonyban Füskúti Landerer Mihály költséggével és betűivel 1787.

— — — Két Darabban. Az első áll 627. a' második 720. oldalokból.

NEM mérséklette még az nagyobb Remekekhez magát, a' kit kevélysége annyira ragad, hogy másoknak gyengeségeken katzagásra fakadjon; 's nem érdemel meg - szánást, ha azok által, a' kiket akár negédségből, akár érelen pajkosságból meg - bántott, öfzve - marattatik. Ez a' gondolat kezde engemet akkor rettegteni, midőn Museumunk' első darabját a' sajtó alá készítvén, el - tökéllenem volt magamban, hogy egyéb munkáimhoz eggy Kecsiót - is tégyek: de igyekeztem' ártatlanságának tellyes érzése annyira néki batorított, hogy nem gondolván a' külömben könnyen támadható kedvetlenségekkel, a' Robinzon

fordítása felől ítéletemet egész szabadsággal mérleztetem ki-mondani. Miként vette azt annak Fordítója nem tudom; nekem az elég, hogy szívem' bizonyosságát el-nyerhettem az eránt; hogy valamint javallásaim minden hízelkedéstől menttek valának, olyan menttek voltak minden személyes idegenségről, büszkeségtől 's más nemtelen indulatoktól Gántsolásaim-is. Azt sinsz okom meg-bánni, hogy egy 's két jegyzéseim élesek voltak, mert a' Recensió termésketi azt, más Nemzeteknek példájok szerint-is, meg-kívánja. Soha sem érzi mélyebben az Olvasó az elő-adni kívánt tárgyának igazságát, mint midőn azt, a' mi hibás, és rút, nevetséges színekkel látja lefestve *Ridiculum acri fortius, & melius fecat.*

(HORAT.)

De a' mellett szemem előtt leszk mindenkor, hogy az írás' fogatkozásaival együtt az Író személye nevetségessé ne tétetessék; mellyről úgy tartom eléggé bátorságossá részen az mindeneket, hogy Recenzióim soha sem fognak nevem nélkül meg-jelenni. Ki részi-fel tehát felöllem, hogy személyemet a' Meg-sértettnek meg-támadásúl ki-tenni, és nyúgodalmamat fel-háborítatni akar-nám? Mindazáltal meg-lehet az még-is hogy ítéletemet némelyek kedvetlenül fogadják, 's egyenességemet balúl véstik: melly esetre ígérem azt, hogy ha az ellenkező igazságról meg-győzette-

tem, meg - tévedésemet vissza - vonni kész leszek;
sőt kész leszek a' hozzám küldendő mentséget,
ha bár éles lesz - is, csak epe nélkül legyen, Társaimnak meg - egyezéseket erre meg - nyervén,
Museumunkba bé - iktatni, hogy így a' Meg - sér-
tett' Neve elég - tételt kaphasson.

Egyéb eránt az én meg - jegyzéseim nem lesz-
nek Dictatori Sententiák, hanem csak önnön ítéle-
teim, mellyeket néha Társaimnak eggyet - értések
nélkül adok - el, és így a' mellyekért Ezek, még
azon esetre - is; ha talám valakit meg - bántanék,
tökéletesen vádolhatatlanok lesznek. Azon bíz-
dalom alatt tehát hogy Olvasóink ezeket a' ki-
körülr értelemben fogják venni, hozzá fogok a'
fellyebb már ki - mutatott Román' recenseálásá-
hoz, a' következő sorokat vévén - fel Mot-
tóul:

Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis adlinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus.

HORAT. EPIST. AD PISONES.

HA kedvetlenek voltak Olvasóink előtt azok
a' paraszt szözlások, a' mellyeket a' Museum' első

Negyedének 50dik oldalán meg-jegyzettiink, úgy
 ezt a' Német Nyelven édes sírásra fákaftzó írást
 bosszankodás — fel-hevültt bosszankodás nélkül
 nem fogják olvashatni. De az nem tarthat fokáig;
 az mint-eggy gondosan vszve-szedett fok burles-
 que mondások, oxymoronok, Meteoronok, non-
 sensusok — bóldog Egek! bár ne esmerné eze-
 ket a' kölföldi nevezeteket soha-is Nyélvünk! —
 félben-szakaszthatatlan nevetéssé fogják azt vál-
 toztatni. Nem szükség hogy azokat kerefsem,
 onnan írom-ki forait, a' hol a' Könyv' első da-
 rabja kezeim közt ki-nyílik. A' 601. öld. Krón-
 helm Siegwártot eggy levélben tudósítja oskola-
 tárfai felől: „Itten a' Tanúlok' társasága tsupa
 „tsömör, *alá-való*, *tsak olyan aluszékony*, *tyuk-*
 „*ültető*, mindenütt tsak deákúl, de felette giz-
 „gázúl, 's nyomorúttúl beszélnek, *vagy beszél-*
 „*nének hogy már.*“ — A' Tanúlok' társaságát
 az azt meg-úntt Krónhelm' személlýében *tsömör-*
nek, *alá-valónak* mondani mind inkább lehetett:
 de az *aluszékony* és *tyúk-ültető* személyre illik
 tsak, nem pedig arra, a' mire itt vonattatott.
 Ezen-felül haszontalanúl hordattatnak itt elő a' fok
 synonymumok; elég lett volna mondani: *Az itt*
tanuló Ifjak' társasága igen unalmas; alíg esméri
eggyike a' másikat olly ritkán vannak egygyütt; 's
deákúl beszélnek mindég, de nyomorúttúl. A':
vagy beszélnének hogy már, igen alacsony, ízet-
 len mondás. — — A' 614. öld. Siegwart eggy

ötet titkon szerető Lyánkával a' ki-virított alma-
fák alatt ül, 's a' fülemile meg-szóllal. Be ked-
ves scena! de lássuk mint festi azt. „Az Ifjak
„eggyfzerre *tsak* el-hallgatának, (*mit akar itt*
„*az a' Tsak*) figyelmezőnek arra, 's gyakran
„el álmélkodással tekingetének egymásra, (*ar-*
„*ra egymásra*) és mosolyogva integetének egy-
„másnak, (*egymásra, egymásnak*) midőn az
„énekelő madárka egyfzeribe amúgy trilsen a' gyö-
„nyörűen fel-felé gráditsozó hangokon a' leg-
„felsőbb fogásra fel-tziritzinzereze (*ezt ugyan*
„*nem mondhatni a' fülemile tsattogó éneke felől*)
„'s onnan megint lassan lassan amúgy menedéke-
„sen szomorú szabású dallábokon szintén az alsó
„C--ig le-ereszkedett.“ — Be fáj a' fül a'
fok monotonia miatt: hallgatának, figyelmező-
nek, tekingetének integetének — — arra, egy-
másra — — egymásra, egymásnak; — — — és
mitsoda paraszt szóllások: *egyfzeribe — amúgy*
frilsen — lassan-lassan amúgy menedékesen. — —
's millyen erőltetett messzinnen hordott ejtések:
fel-felé gráditsozó hangok — — az alsó C--ig...
— — Az 528. óld. „elevenebb zölddel mórikál-
„ja magát a' pázsit; és másutt: érzékenységeket
„pezdergető reggel.“ — — — A' második Da-
rabban a' 165. óld. „Marianne egy tirili (*tril-*
„*la*) mellett olly nagyon ásító 's egybe el-nyel-
„hetném formálag áhítóó szívét tolmátsoló tekin-
„tettel“ nézett kedves Siegwartjára. A' szere-

lemmel meg-töltt tekintetet egybe el-nyelhetném formálag ahítózó tekintetnek nevezni! — — —
A' 77. oldalon Mariannét festi. „Most látá Siegwart az ő egészen tűz és nemes kevélység éleztette nagyotskább szabású gesztenye barnás szemeit, (más ezt nagy fekete szemnek nevezi) az ő szép ki-szappanozott feje nyakára kígyóforma apródad tekeregdegéléssel le-ágazó ér-nyúlovány.“ Hát az mitsoda ki-mondhatatlan hosszú-fző hét é-vel? — — — Így mengyen ez mindenütt: de versei még tzifrábbak. — A' 224. öld.

„Imé, már te, övé vagy; tied, ő; 's te; ő,
„Vagyatok tsak Te, vagy: ő; tsupa egygy Teö.“

Ki érti ezt? — — A' 343dik öld. Siegwart indulatos alcaicufokba önti-ki a' Német Románban el-tépett szerelmének keserveit; azok így folynak a' fordításban:

Völgy vala; méljiséget le-nem írhatom: önnön az Éj vólt

„Benne lakos: sürün szótt gőz bakatsinba tselédi
„A' ködök, — Irtódom most-is! — mi balál kulimázta
„'S körtön állt képpel ki ki okumlálva zugolyról
„Zugra feketlének: nagy bólt Országbeli hallgast
„Tsitt! meg sem mottzanj, ült minden odúba güdörbe.

és valamivel tovább:

„Egyszer tsak ketté válnak büm' fellegi, nyílás
„Köztök esik, 's immár a' hegy' tetejére ki-láték.

„A ki - derültt Égnek tsika - mátkát játszi Leányi

„A Nap sugárok, mind talpig tiszta batizban

„El-lepték vala már a' begy' feje' búbjá domeját..

— — Intett. Egybe tserén, bokron, árkon, kövek,
ormán

„'S tuskók' elén, elé - bukdosva, tsetelve, botolva,

„Háttra fe név' egyenest, Fel az óldalon; Óldalom', orrom,

„Horpasztom és megjem' ki - ki - dűljedezési között, Fel!

„Tá! fel! előre! Fel a' méltóságból! — — — — —

Lehet é az elme nagyobb részegségben, hogy Belsőnyeivel szólljak, mint ezeknek a' verseknek írások alatt volt? 's hihette é azt a' Fordító, hogy Olvasói között találtathatik tsak eggy - is, a' ki ezeket az agyrtai nevettséges szökdétseléseket szépeknek fogná állítani. Meg - fojtom bosszankodásomat, 's nem szóllok többé a' ki mutatott fogyatkozások felől, tsak hogy még elébb azoknak, a' kiket talám valaha a' gonosz lélek azoknak követésére kísértetni fogna, ezt sugom Horatiusból tülekbe:

Virtus est Vitium fugere, & sapientia
prima

Stultitia caruisse.

TEKINTSÜK már Sz - - t más oldalról - is, Érzette ő hogy Nyelvünk még fok szónak híjjával
vagyon, 's különössége (melly talám minden Litteratori fogatkozásainak - is egyetlen forrása) új
szóknak

szóknak faragására vetemítette, mellyekkel Siegwart, szintén úgy, mint midőn 1786ban a' Hírmondó leveleinek folytatására állott, egynehány rendbeli újság - levelei - is teli voltak. — — — En a' szó - szerzést átaljában tilalmasnak nem állítom: de azt kívánnám - meg: 1.) *hogy az újonnan talált szó, azt, a' mit jelenteni akar, alkalmasint ki-nyomja.* SZABÓ Társunk az el-vefzett *Paraditsomban* a' monsthumot *sörnyeteknek* nevezi, 's nem érti - é az Olvasó első tekintettel hogy az monsthumot teszen? Még ez - előtt kevés-sel esmeretlen volt a' *Viszhang*, 's ki nem érzi hogy a' *Viszhang* nem egyéb az *Ecchónál*? — 2.) *hogy bizonyos gyökértőljöjjön.* — 3.) *hogy Magyar hangzású legyen, és a' Nyelvnek analogiájához alkalmazásfék.* — 4.) *hogy az ilyenek félénken és igen ritkán hordattassanak elő.* Audacia sumpra pudenter! — Ide tartozik már az, hogy az olyan dologokat, a' mellyek Magyar nevezeteket szoróisan nem kívánnak, meg - szokott nevezetek alatt hagyjuk - meg. — Tsak nevetiséget indított azzal a' Fordító midőn a' Menuetter *Aprósdinak*, a' Concertet *Muzsikadalomnak*, az Ecclogát *Galagának*, az Orthogtaphiat *Írásnagnak*, az Ethicát *Erköltsedeleménynek* nevezte. Külömben ez a' tselekedete a' Fordítónak fokkal szenyvedhetőbb lett volna, ha nem mulattságra írott, hanem valamelly Philosophiai munkában élt volna vele. Teli vannak ilyenekkel a' R Á T z Orvosi

munkái; teli a' Kánonok MÓLNÁR Physikája, 's a' DUGONITS Algebrája, és Geometriája, 's még - is ezekben nem fok helyt botránkozik - meg a' leg - kényesebb fül - is: de Románt fordítani, 's a' gyönyörűségre szolgáló dolgokat - is idétlen nevekkel motskolni - el, meg - engedhetetlen vakmerőség. A' Német - is tudna az Univerfitásból *Allgemeinigkeit*ot, a' Concertból *Musizirungheit*ot tsinálni: de meg - marad a' szokásban lévő technicus terminus mellett, 's nem alacsonyítja - meg az ideákat otromba el - nevezések által.

Sz --- ezekkel a' szókkal leg - elébb a' Hírmoddó' újság - leveleiben kezdett élni, vagy azért hogy láthassa, miképpen fogadtatnak - el a' Haza által, vagy talám azért, mert már akkor némelyeknek javallása el - szédítette vólt: de kedvetlenséget tapasztalván minden felől, azonnal el - állott töllök, és soha többé vélek azután nem élt. Sőt, a' már akkor tsak nem félig le - nyomtatott Siegwart exemplárjait - is mind tűzre vetette volna, ha azokat meg - vehette volna a' Nyomtató -tól. Ez a' szándéka néki, és az a' jó szívűsége, a' mellyel másoknak ellenkezései miatt különöségeitől örökre el - állott, betsülést 's botsánatot érdemel; ha bár ez a' fordítása a' leg - szerencsétlenebb igyekezetek közzé számláltathatik - is. Valami esze - veszett még inkább dúlt - fúlt volna, 's újjabb monstrumokkal töltötte volna meg Nyomtatójának börtjait.

Egyéb eránt Sz---tól nem lehet meg-ta-
gadni hogy a' Természet néki könnyüséget, és
találmányos elmét adott. Ne tsapott volna ne-
vettségességre, igyekezett volna *buffa* mondá-
sait Philisophiai tárgyra ruházni, nem sokára
nékünk is lett volna eggy az egész Hazát philo-
sophiai katzagásra ragadó travestáltt Aeneisünk.

K A Z I N C Z Y.